

แนวทางพัฒนาการจัดการแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียนของโรงเรียนในกลุ่มโรงเรียนวังเจ้า
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1
Guidelines for developing the management of learning Resources outside
the school classroom in Wang Chao School Group Under the jurisdiction
of Tak Primary Educational Service Area Office 1

ศุภกร ปัญญามูล¹ และ นลรวัช ยุทธวงศ์²
วิทยาลัยนอร์ทเทิร์น^{1,2}

Supakon Panyamoon¹ and Nontawat Yuttawong²
Northern College^{1,2}

Corresponding Author, Email: supakon.aof@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาสภาพและปัญหาการจัดการแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียนของโรงเรียนในกลุ่มโรงเรียนวังเจ้า สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1 และ 2. ศึกษาแนวทางพัฒนาการจัดการแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียนของโรงเรียนในกลุ่มโรงเรียนวังเจ้า สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1 กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้บริหารสถานศึกษา ข้าราชการครู และบุคลากรทางการศึกษาในกลุ่มโรงเรียนวังเจ้า จำนวน 138 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพการจัดการแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียนของโรงเรียนในกลุ่มโรงเรียนวังเจ้า โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ขณะที่ปัญหาการจัดการแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียนด้านการดำเนินการใช้แหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียนมีปัญหามากที่สุด
2. แนวทางพัฒนาการจัดการแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียนประกอบด้วย (1) ด้านการวางแผน ผู้บริหารสถานศึกษาควรกำหนดนโยบายและแนวทางการจัดการแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียนอย่างชัดเจน (2) ด้านการดำเนินการ ผู้บริหารสถานศึกษาหรือผู้รับผิดชอบควรดูแลและพัฒนาแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียนอย่างต่อเนื่อง พร้อมทั้งส่งเสริมการพัฒนาตนเอง (3) ด้านการประเมิน ครูและนักเรียนควรมีส่วนร่วม

* ได้รับบทความ: 9 พฤษภาคม 2568; แก้ไขบทความ: 24 พฤษภาคม 2568; ตอรับตีพิมพ์: 2 ธันวาคม 2568

ในการประเมินการใช้แหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน และ (4) ด้านการปรับปรุง ครูควรนำข้อมูลจากผลการประเมินแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียนมาวิเคราะห์และใช้ในการพัฒนาอย่างเป็นระบบ

คำสำคัญ: แนวทางพัฒนา; การจัดการ; แหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน

Abstract

This research aimed to: study the current conditions and problems of out-of-classroom learning resource management in schools within the Wang Chao School Network under the Tak Primary Educational Service Area Office 1, and examine guidelines for developing out-of-classroom learning resource management in schools within the Wang Chao School Network under the Tak Primary Educational Service Area Office 1. The target group consisted of experts, school administrators, teachers, and educational personnel from schools in the Wang Chao School Network, totaling 138 participants. The research instruments included questionnaires and structured interviews. Data were analyzed using frequency, percentage, mean, standard deviation, and content analysis.

The research findings revealed that:

1. the overall condition and each aspect of out-of-classroom learning resource management in the Wang Chao School Network were at a high level, while the most significant problems were found in the implementation of out-of-classroom learning resource utilization; and

2. the guidelines for developing out-of-classroom learning resource management included: (1) planning, in which school administrators should clearly define policies and directions for managing out-of-classroom learning resources; (2) implementation, in which school administrators or responsible personnel should continuously supervise and develop out-of-classroom learning resources and promote ongoing professional development; (3) evaluation, in which teachers and students should participate in evaluating the use of out-of-classroom learning resources; and (4) improvement, in which teachers should systematically analyze evaluation results and apply them to further development.

Keywords: Development Guidelines; Management; Out-of-Classroom Learning Resources

บทนำ

ประเทศไทยได้ให้ความสำคัญด้านการศึกษาในฐานะกลไกหลักของการพัฒนาประเทศ ตามแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579 ว่าด้วยการวางเป้าหมาย ยุทธศาสตร์ในการพัฒนาระบบ การศึกษา และทิศทางการจัดการศึกษาของประเทศ โดยจะมุ่งเน้นจัดการศึกษาให้คนไทยทุกคนทุกวัย มีโอกาสและความเสมอภาคในเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพ โดยมีการพัฒนาระบบการบริหารจัดการศึกษา ที่มีประสิทธิภาพ เพื่อพัฒนากำลังคนให้มีความสามารถด้านการทำงานที่สอดคล้องกับความต้องการ ในการพัฒนาประเทศและสามารถแข่งขันกับต่างประเทศได้ ดังนั้นการศึกษาจึงมีความสำคัญเป็นอย่าง มาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งการส่งเสริมให้บุคคลได้รับการศึกษาอย่างทั่วถึงและเท่าเทียมกัน ซึ่งในสังคมข้อมูล ข่าวสารยุคปัจจุบันมีความรู้และวิทยาการใหม่ ๆ เกิดขึ้นมากมาย จึงทำให้ความรู้มีมากกว่าการถ่ายทอด ภายในห้องเรียน หรือจากครูผู้สอน การถ่ายทอดความรู้และวิทยาการต่าง ๆ จึงมีความหลากหลายมาก (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560)

ในการจัดการเรียนรู้นอกห้องเรียนเป็นกระบวนการที่ผู้สอนใช้ในการช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ โดยผู้สอน และผู้เรียนจะต้องมีการวางแผนร่วมกันและเดินทางไปศึกษา เรียนรู้ในสถานที่ที่เป็นแหล่งเรียนรู้ในเรื่องนั้น ๆ ซึ่งองค์ประกอบที่สำคัญของการเรียนรู้นอกห้องเรียนนั้น จะต้องมิใช่ผู้สอนและผู้เรียน มีการวางแผนร่วมกันระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน มีกระบวนการในการศึกษาสิ่ง ที่ต้องการเรียนรู้ในสถานที่นั้น มีการสรุปผลการเรียนรู้ที่ผู้เรียนได้รับจากสถานที่นั้น ซึ่งกระบวนการที่ผู้วิจัย เห็นว่าน่าจะสอดคล้องกับการวางแผนที่จะศึกษาสิ่งที่สนใจก็คือ วิธีการทางวิทยาศาสตร์ที่ประกอบไปด้วย ขั้นตอน กำหนดปัญหาเป็นการระบุปัญหาหรือกำหนดขอบเขตของปัญหา เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความอยากรู อยากรู้ ต่อมาให้ตั้งสมมติฐาน ซึ่งเป็นขั้นที่ต้องหาคำตอบที่ว่าจะเป็นไปได้ของปัญหา (ทิตนา แคมมณี, 2560)

โรงเรียนในกลุ่มโรงเรียนวังเจ้า สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1 โดยมี อาณาเขตติดต่อกับจังหวัดกำแพงเพชร ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา จำนวน 148 คน ผู้บริหาร สถานศึกษา จำนวนทั้งหมด 8 คน ได้ตระหนักถึงความสำคัญของแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน โดยโรงเรียน จะมีการดำเนินการจัดแหล่งเรียนรู้ทั้งในและนอกห้องเรียน เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากการได้คิดเองปฏิบัติ เอง และสร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเอง ซึ่งสอดคล้องตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 ที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้ใช้ประโยชน์จากแหล่งเรียนรู้ ทั้งภายในและนอกห้องเรียน ซึ่งโรงเรียนได้จัดให้มีแหล่ง เรียนรู้นอกห้องเรียนที่จะทำให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเองตามอัธยาศัย แต่สภาพปัญหาการจัดการ แหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียนของโรงเรียนในกลุ่มโรงเรียนวังเจ้า สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถม ศึกษตาก เขต 1 พบว่า ยังขาดการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ที่เป็นระบบ ไม่มีการวางแผนการใช้แหล่ง เรียนรู้เพื่อพัฒนากิจกรรมการเรียนการสอนของโรงเรียน การจัดเตรียมข้อมูลแหล่งเรียนรู้ยังไม่มี

ความหลากหลายและนำไปใช้พัฒนากิจกรรมการเรียนการสอนอย่างเต็มที่ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาตาก เขต 1, 2567) ซึ่งโรงเรียนในสังกัดส่วนใหญ่ล้วนตระหนัก และเห็นความสำคัญของ แหล่งเรียนรู้ แต่ยังไม่ค่อยมีการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ทั้งภายในโรงเรียนและชุมชนให้เกิดประโยชน์

จากสภาพและปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาปัญหาและแนวทางพัฒนาการจัดการ แหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียนของโรงเรียนในกลุ่มโรงเรียนวังเจ้า สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1 เพื่อให้ทราบถึงระดับปัญหาในการจัดการแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน และสามารถนำมา ใช้เป็นแนวทางพัฒนาการจัดการแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนในกลุ่มโรงเรียนวังเจ้า ให้มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลตามเป้าหมายของการจัดการศึกษามากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาการจัดการแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนในกลุ่มโรงเรียน วังเจ้า สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1
2. เพื่อหาแนวทางพัฒนาการจัดการแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนในกลุ่มโรงเรียนวังเจ้า สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสานเชิงลำดับขั้น (Sequential Mixed Methods) แบ่งการ ดำเนินการเป็น 2 ขั้นตอน ได้แก่ การศึกษาสภาพและปัญหา และการศึกษาแนวทางพัฒนา โดยใช้ แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างเป็นเครื่องมือ

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาสภาพและปัญหา

ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ข้าราชการครู และบุคลากรทางการศึกษาในกลุ่มโรงเรียน วังเจ้า สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 13 โรงเรียน รวม 138 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถาม 3 ตอน ได้แก่ ข้อมูลทั่วไป สภาพการจัดการแหล่งเรียนรู้ นอกห้องเรียน (มาตรฐานค่า) และปัญหาการจัดการแหล่งเรียนรู้ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ พบว่า แบบสอบถามมีค่า IOC ระหว่าง 0.80–1.00 และมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.978 เก็บรวบรวมข้อมูลผ่านระบบสารบรรณอิเล็กทรอนิกส์ (E-Office) เป็นเวลา 1 เดือน ได้แบบสอบถามกลับคืนครบ 138 ฉบับ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาแนวทางพัฒนา

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 9 คน ประกอบด้วย ศึกษานิเทศก์ ผู้บริหารสถานศึกษา และอาจารย์
อุดมศึกษา เครื่องมือที่ใช้คือแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ซึ่งสร้างจากผลการวิจัยในขั้นตอนที่ 1
ตรวจสอบความเหมาะสมโดยผู้เชี่ยวชาญ และปรับปรุงก่อนนำไปใช้

การเก็บข้อมูลดำเนินการโดยการสัมภาษณ์ตามวัน เวลา และช่องทางที่กำหนด วิเคราะห์ข้อมูล
ด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เพื่อสังเคราะห์และจัดลำดับแนวทางพัฒนาการจัดการ
แหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

1. ผลการศึกษาสภาพการจัดการแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียนของโรงเรียนในกลุ่มโรงเรียน วังเจ้า สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสภาพการจัดการแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียนของโรงเรียนในกลุ่มโรงเรียน
วังเจ้า แสดงดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของสภาพการจัดการแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียนของ
โรงเรียนในกลุ่มโรงเรียนวังเจ้า

ข้อที่	รายการ	μ	s	แปลผล
1	ด้านการวางแผนการใช้แหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน	4.19	1.02	มาก
2	ด้านการดำเนินการใช้แหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน	4.12	0.67	มาก
3	ด้านการประเมินการใช้แหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน	4.10	0.69	มาก
4	ด้านการปรับปรุงการใช้แหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน	4.13	0.62	มาก
รวมเฉลี่ย		4.13	0.77	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า สภาพการจัดการแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียนของโรงเรียนในกลุ่มโรงเรียน
วังเจ้า สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\mu = 4.13$,
 $S = 0.77$) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านการวางแผนการใช้แหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียนมีค่าเฉลี่ยสูง
ที่สุด ($\mu = 4.19$) รองลงมา คือ ด้านการปรับปรุงการใช้แหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน ($\mu = 4.13$) ด้านการ
ดำเนินการใช้แหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน ($\mu = 4.12$) และด้านการประเมินการใช้แหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน
($\mu = 4.10$) ตามลำดับ ทั้งนี้ทุกด้านมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก

2. ผลการศึกษาปัญหาการจัดการแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียนของโรงเรียนในกลุ่มโรงเรียนวังเจ้า สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพเกี่ยวกับปัญหาการจัดการแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน สามารถสรุปได้ดังนี้

2.1 ปัญหาด้านการวางแผนการใช้แหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน พบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่ยังไม่มี การจัดสรรงบประมาณอย่างเป็นระบบเพื่อใช้ในการบริหารจัดการและพัฒนาแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน

2.2 ปัญหาการดำเนินการใช้แหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน พบว่า โรงเรียนยังขาดการจัดทำ เอกสารหรือคู่มือสำหรับการใช้แหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียนอย่างเป็นรูปธรรม ส่งผลให้การใช้งานขาด ความต่อเนื่องและไม่เป็นมาตรฐาน

2.3 ปัญหาการประเมินการใช้แหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน พบว่า โรงเรียนยังไม่มีพัฒนา เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียนอย่างชัดเจนและเป็นระบบ

2.4 ปัญหาการปรับปรุงการใช้แหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน พบว่า โรงเรียนยังไม่นำข้อมูลหรือ ผลการประเมินแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียนมาวิเคราะห์เพื่อใช้ในการปรับปรุงและพัฒนาอย่างจริงจัง

3. ผลการศึกษาแนวทางการพัฒนาการจัดการแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียนของโรงเรียนในกลุ่มโรงเรียนวังเจ้า สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1

ผลการสังเคราะห์แนวทางพัฒนาการจัดการแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน สามารถสรุปได้ดังนี้

3.1 แนวทางพัฒนาด้านการวางแผนการใช้แหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษา ควรกำหนดนโยบายการจัดการแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียนอย่างชัดเจน รองลงมา คือ การกำหนดนโยบาย ให้สอดคล้องกับหลักสูตรสถานศึกษา และการส่งเสริมให้ครูมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายการจัดการ แหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน

3.2 แนวทางพัฒนาการดำเนินการใช้แหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษา หรือผู้รับผิดชอบควรดูแลและพัฒนาแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียนอย่างต่อเนื่อง รองลงมา คือ การส่งเสริม ให้ครูนำแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียนไปใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และการให้บริการคำแนะนำ แก่ผู้ใช้แหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน

3.3 แนวทางพัฒนาการประเมินการใช้แหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน พบว่า ควรเปิดโอกาส ให้ครูและนักเรียนมีส่วนร่วมในการประเมินแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน รองลงมา คือ การรวบรวมข้อมูล จากการประเมินมาวิเคราะห์และสรุปผล และการกำหนดวัตถุประสงค์ในการประเมินแหล่งเรียนรู้ นอกห้องเรียนให้ชัดเจน

3.4 แนวทางพัฒนาด้านการปรับปรุงการใช้แหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน พบว่า ครูควรนำข้อมูลจากรายงานผลการประเมินแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียนมาวิเคราะห์เพื่อใช้ในการปรับปรุงและพัฒนา รองลงมา คือ การจัดตั้งผู้รับผิดชอบในการปรับปรุงและพัฒนาแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน และการให้ความรู้แก่ครูเกี่ยวกับการพัฒนาและการจัดการแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียนอย่างเป็นระบบ

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง แนวทางการจัดการแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียนของโรงเรียนในกลุ่มโรงเรียนวังเจ้า สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1 อภิปรายผลได้ ดังนี้

1. สภาพการจัดการแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียนของโรงเรียนในกลุ่มโรงเรียนวังเจ้า สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1 โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีการบริหารจัดการโดยการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ควรเร่งพัฒนาทั้งคน วิธีการ เครื่องมือเทคโนโลยี และระบบข้อมูลสารสนเทศเพื่อทำงานได้สำเร็จรวดเร็ว สอดคล้องกับงานวิจัยของ กุเกียรติ แดงสีดา (2563) ศึกษาเรื่องแนวทางการบริหารแหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษา ยุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1 พบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับมาก เช่นเดียวกัน

2. ปัญหาการจัดการแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียนของโรงเรียนในกลุ่มโรงเรียนวังเจ้า สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1

2.1 ด้านการวางแผนการใช้แหล่งการเรียนรู้นอกห้องเรียน พบปัญหา คือ โรงเรียนไม่มีการจัดงบประมาณในการจัดการแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าโรงเรียนเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมวางแผนบริหารแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียนผ่าน Google form, Facebook, Line สอดคล้องกับแนวคิดของ ชนิตา วิสะมิตนันท์ (2560) กล่าวว่า การวางแผนเป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญในการส่งเสริมให้ผู้เรียนและครูผู้สอนใช้แหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนและในท้องถิ่น เปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมวางแผนบริหารแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียนผ่าน Google form, Facebook, Line

2.2 ด้านการดำเนินการใช้แหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน พบปัญหา คือ โรงเรียนไม่มีการจัดทำเอกสารคู่มือการใช้แหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าโรงเรียนไม่มีการส่งเสริมให้ครูมีความรู้ในการใช้แหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน สอดคล้องกับทฤษฎีของกระทรวงศึกษาธิการ (2562) กล่าวว่า การดำเนินการใช้แหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน หมายถึง การจัดตั้งคณะผู้รับผิดชอบแหล่งเรียนรู้สำรวจวิเคราะห์ความพร้อมของแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนและชุมชน การกำหนดแหล่งเรียนรู้และจัดระบบสารสนเทศ

2.3 ด้านการประเมินการใช้แหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน พบปัญหา คือ โรงเรียนไม่มีการจัดทำเครื่องมือที่ใช้ในการประเมินแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า โรงเรียนไม่มีแผนกำกับติดตามการใช้แหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน สอดคล้องกับงานวิจัยของธนเดช การุญ (2566) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาแหล่งเรียนรู้เพื่อสนับสนุนการจัดการเรียนรู้แบบ Active learning โรงเรียนบ้านโพธิ์ไผ่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2 พบว่า ปัญหาด้านการประเมินการใช้แหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน คือ ครูไม่มีเวลาดูแลรับผิดชอบแหล่งเรียนรู้อย่างเต็มที่ ขาดการประชาสัมพันธ์

2.4 ด้านการปรับปรุงการใช้แหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน พบปัญหา คือ โรงเรียนไม่มีการนำข้อมูลจากรายงานการประเมินแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียนมาวิเคราะห์ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าโรงเรียนไม่มีการนำระบบคอมพิวเตอร์มาใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลการใช้แหล่งเรียนรู้ภายในโรงเรียน สอดคล้องกับทฤษฎีของกระทรวงศึกษาธิการ (2562) กล่าวว่า การปรับปรุงการใช้แหล่งเรียนรู้และใช้แหล่งการเรียนรู้ เป็นการรวบรวมข้อมูลตั้งแต่เริ่มดำเนินการ ระหว่างดำเนินการและเสร็จสิ้น

3. แนวทางการพัฒนาการจัดการแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียนของโรงเรียนในกลุ่มโรงเรียนวังเจ้า สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1

3.1 แนวทางพัฒนาด้านการวางแผนการใช้แหล่งการเรียนรู้นอกห้องเรียน พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการกำหนดนโยบายการจัดการแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน และมีนโยบายการจัดการแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียนให้มีความสอดคล้องกับหลักสูตรสถานศึกษา สอดคล้องกับงานวิจัยของ กมลวรรณ คุณาสวัสดิ์ (2561) ได้ทำการวิจัยเรื่อง แนวทางการบริหารและการจัดการแหล่งเรียนรู้ที่ส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนปิยะพรพิทยา พบว่า ด้านการวางแผนการใช้แหล่งเรียนรู้ กำหนดนโยบาย ตามแผนหลักและหลักสูตร วิเคราะห์หลักสูตรสถานศึกษา

3.2 แนวทางพัฒนาด้านการดำเนินการใช้แหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน พบว่าผู้บริหารสถานศึกษาหรือผู้รับผิดชอบควรมีการดูแลแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียนมีการพัฒนาตนเองอยู่เสมอ สอดคล้องกับงานวิจัยของ อรณัฐ ลิ้มศิริ (2564) ศึกษาเรื่อง การจัดกิจกรรมการเรียนรู้นอกห้องเรียนสำหรับเด็ก พบว่า การจัดการเรียนรู้โดยผ่านประสบการณ์นอกห้องเรียนมีลักษณะการเรียนรู้แบบสหวิทยาการ เป็นหน่วยการเรียนรู้ที่บูรณาการศาสตร์ต่าง ๆ เข้าด้วยกัน นับเป็นการเชื่อมโยงประสบการณ์การเรียนรู้ของเนื้อหาที่เรียนในห้องกับแหล่งเรียนรู้อื่น ๆ นอกห้องเรียน

3.3 แนวทางพัฒนาด้านการประเมินการใช้แหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน พบว่า ครูและนักเรียนควรมีส่วนร่วมในการประเมินแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน และครูมีการรวบรวมข้อมูลที่ได้จากการประเมินมาวิเคราะห์และสรุปผล สอดคล้องกับงานวิจัยของปัทมา จันปัญญา (2561) ได้วิจัยเรื่อง การศึกษาปัญหาและแนวทางการจัดการแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียนของโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายวังบูรพา จังหวัดสระแก้ว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 7 พบว่า ด้านการประเมินการใช้แหล่ง

เรียนรู้นอกห้องเรียน ควรให้ครูและนักเรียนมีส่วนร่วมในการประเมินเพื่อที่จะได้แนวทางในการปรับปรุงแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียนที่หลากหลาย

3.4 แนวทางพัฒนาด้านการปรับปรุงการใช้แหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน พบว่า ครูควรมีการนำข้อมูลจากรายงานการประเมินแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียนมาวิเคราะห์ สอดคล้องกับงานวิจัยของกริชติศักดิ์ เข็มตะคุ (2566) ได้ทำการวิจัยเรื่อง แนวทางการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากำแพงเพชร พบว่า ด้านการปรับปรุงและพัฒนาการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ผู้บริหารสถานศึกษา จัดประชุมกับครูในการหาข้อสรุปเกี่ยวกับทิศทางการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนให้สอดคล้องกับนโยบายของหน่วยงานต้นสังกัด

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะระดับนโยบาย

1.1 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาควรมีการเก็บรวบรวมข้อมูลของแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน เพื่อนำมาวางแผนการใช้แหล่งเรียนรู้เพื่อการศึกษาของนอกห้องเรียน โดยมีการรวบรวมข้อมูลจากสถานศึกษา ที่ทำการสำรวจความต้องการใช้แหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียนทำการคัดเลือกคณะกรรมการที่มีความรู้ความชำนาญในการรวบรวมข้อมูลแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน พร้อมรวบรวมผลการประเมินปีก่อนมาทำการ SWOT เพื่อนำข้อมูลมาวางแผนการใช้แหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน

2. ข้อเสนอแนะระดับองค์กร

2.1 สถานศึกษาควรจัดประเมินผลการใช้แหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียนในระหว่างการดำเนินงาน ส่งเสริมให้ครูประเมินการใช้แหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียนอย่างน้อยภาคเรียนละ 2 ครั้ง ทำการประเมินระหว่างภาคเรียนและก่อนปิดภาคเรียนพร้อมทั้งให้ความสำคัญในการประเมินการใช้แหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน โดยให้คณะกรรมการทำการประเมินทันทีหลังการใช้แหล่งเรียนรู้ และทำการประเมินตรวจสอบ ให้แนะนำ สร้างขวัญและกำลังใจแก่คณะกรรมการการประเมินเป็นระยะ

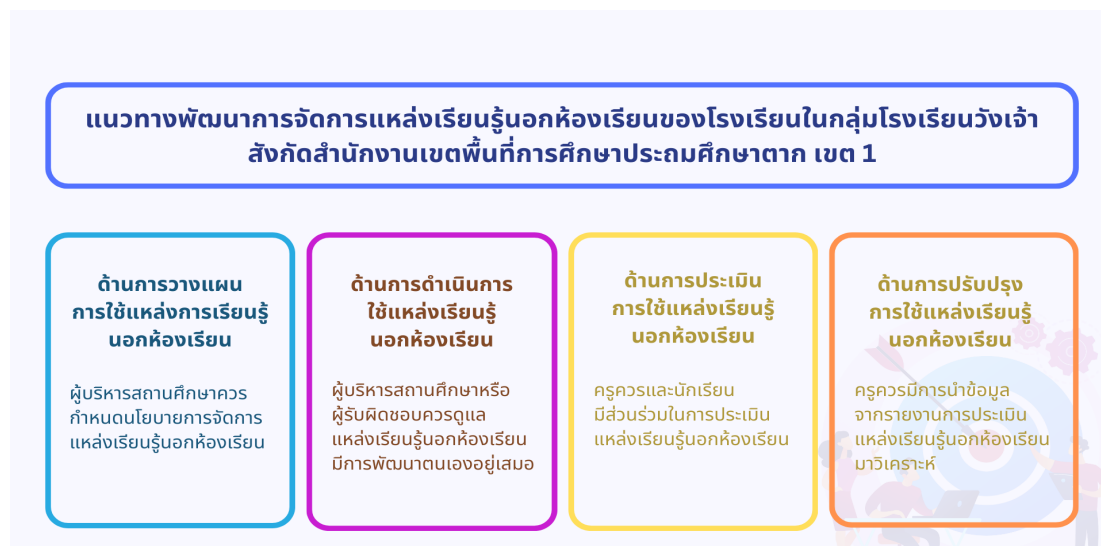
3. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

3.1 ควรมีการวิจัยเพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้กิจกรรมนอกห้องเรียนโดยใช้ชุมชนเป็นฐานเพื่อส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ของนักเรียน แยกเป็นรายวิชาอื่น ๆ เช่น กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ เป็นต้น โดยมุ่งเน้นทั้งความรู้และทักษะ ที่จำเป็นของวิชานั้น ๆ เพื่อให้ผลการเรียนรู้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

3.2 ควรศึกษาเปรียบเทียบรูปแบบการจัดการเรียนรู้กิจกรรมนอกห้องเรียนโดยใช้ชุมชนเป็นฐานเพื่อส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ของนักเรียนของสถานศึกษาขนาดใหญ่ระหว่างภาครัฐและเอกชน และเปรียบเทียบความแตกต่างในการบริหาร

องค์ความรู้ใหม่

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง แนวทางพัฒนาการจัดการแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียนของโรงเรียนในกลุ่มโรงเรียนวังเจ้า สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1 สามารถสรุปองค์ความรู้ใหม่ได้ดังนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ใหม่

เอกสารอ้างอิง

- กมลวรรณ คุณาสวัสดิ์. (2561). แนวทางการบริหารและการจัดการแหล่งเรียนรู้ที่ส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนปิยะมหาราชาธิราช. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย).
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2562). แนวทางการประเมินคุณภาพการศึกษาตามมาตรฐานการศึกษาของระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.
- กริชติศักดิ์ เขียมตะคุ. (2566). แนวทางการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากำแพงเพชร. (การค้นคว้าอิสระศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยนเรศวร).
- กัญเกียรติ แดงสีดา. (2563). แนวทางการบริหารแหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษายุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์).

- ชนิดา วิสละมิตนันทน์. (2560). กลยุทธ์การบริหารราชการการจัดการแหล่งเรียนรู้ที่เป็นระบบและเอื้อต่อการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ. สงขลา: หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษาเขตการศึกษา 3.
- ทศนา แคมมณี. (2560). ศาสตร์การสอน องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธนเดช การุญ. (2566). การพัฒนาแหล่งเรียนรู้เพื่อสนับสนุนการจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning โรงเรียนบ้านโพนไผ่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2. (วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร).
- ปัทมา จันปัญญา. (2561). การศึกษาปัญหาและแนวทางพัฒนาการจัดการแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียนของโรงเรียน ในกลุ่มเครือข่ายวังบูรพา จังหวัดสระแก้ว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 7. (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยบูรพา).
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1. (2567). รายงานผลการดำเนินงานประจำปีงบประมาณ 2564 . สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1. <http://www.takesa1.go.th/website/?cat=19>.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). สภาวะการศึกษาไทยปี 2559/2560 แนวทางการปฏิรูปการศึกษาไทยเพื่อก้าวสู่ยุค Thailand 4.0. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.
- อรนุช ลิ้มศิริ. (2564). การจัดกิจกรรมการเรียนรู้นอกห้องเรียนสำหรับเด็ก. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา*, 15(1), 231-254. <https://so08.tci-thaijo.org/index.php/jhusocbru/article/view/1648>